

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳԵՐԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ՄԻԼԻՅԷ ԲՕԼԻԹԻՐԻՅԷ ՎԷ ԻԼՄԻՅԷՅԷ

ՄԻԻԹԱԼԼԻԳ ՂԱԶԵԹԱ

ՀԱՄԱՐՈՑ 326 ՃՈՒՄԱՎ ԷՐԹԷՍԻ

ԽՈՉԻՆՃԻՍ ՄԷՆԷ

30 ԴԵՍԵՄԲԵՐ 1872

Սէտայը Հաղորդէ չիմտիւր հաճախող իւր տէ՛ֆա ետնի Սայը, Բէնջէնայի զէ ճումստ էրթէսի կիւնէրի քէպիւր նիւսէ իւն նէյր օլունա հաղ Գաղէթանըն Ապոնաթը Մէնէվի 6. Այլըն այլըն 5 պոչուդ զէ Իւշ այլըն 2 մէնայիւն զէ պէհէր նիւսիէսի 40 փորտ ալը: Թալրալար իշլէն բոթա իւն օրէթի զամր օլունաթը: Ապոնաթըն թալիսի պէհէր ալըն պիւրիստէն ետիստ օն պէշիստէն իթիպար օլունաճաղ տըր: Գաղէթայա տէրն օլունաճաղ օլունա կէօնաթիւն ճէք էվրոզ զէ մէքաթիւ Գալաթատա Էրմէնի-Բիլիսէսի սօղաղընտա Ն. 19 իւն մուրազգամ Սէտայը Հաղորդէթ մաթպաաթընա իրաւ օլունաթը: Իլունաթըն պէհէր սրտալ իւր տէ՛ֆա 100 փորտ, իւրի ճի տէ՛ֆա 60 փորտ ալը: Ուղոն նէյր/յաթ իշլէն այլընա բաղարըզ օլունաթը:

Ս.ՍԻԹԱՆԷ 30 ԴԵՍԵՄԲԵՐ

ԻԼԱՆ

Էօնիւմիւղաթի բաղար էր թէսի Յունաթըն իսթիտաթը կիւնիւ Սուրը Յսիւր հասթա հանէսի մատաւոււնտա մէքիւր ֆազըրհանէյէ էյլը իտէնլէրին էօլիւշէլիսին իուհի իշլէն օն հաթ պէշ բաւաթէլիսինտէ Սէ մահէթըն Ղեւնդ Արքէպիւ կոպոս հաղըթիւրի Զայնաւոր պատարազ թաղտիւս զէ պաշտօն իտէ՛ճէյի ումոււմի Գաթօյիք տիւն տարանընա իլան օլունաթը:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Սիրօղ մաթասարըրըրը Թրիւս զա մաթասարըրըր սապըդ իզլէթլու Հայտաթ պէյ Էֆէնիյէ թէֆվիզ պոլըրուլնա տուր:

— Պապը Վալայը Սէրասքէրի իւն Միւսիւ Վէնիէթէր պէնիստէ միւնազըտ օլուն մուգաթլէնամէ հաղընտա Մ. Վէնիէթէր թարաֆընտան տէրմէյան օլունան թէէմիսաթըն ըհիյի գապուլ օլունաթընա իքի եիւզ պին առէթ Մարթինի Հէնրի թիւֆէնիլէրինտէն ալընմաթը լաղըմ կէլէ՛ճէյինտէ տաթը մազամը Վալայը Սէրասքէրիտէն Վալինիլթօնտա մուգիմ Սաթմանաթը Սէնիյէ Սէֆիլինտէ պիւր գըթա թէլէկրաֆնամէ քէշիտէ օլունաթընա Լէւիթ Թայիւ եաղըյոր:

— Իզմիտ թիմուր եօլու իշլէն սէնէվի եիւզտէ տօղուզ պոչուդ զուրուշ ֆաշիւ իւն իթիպարը ումոււմի Օսմանի չիւր:

քէթիւնտէն եիւզ պին իրալըզ պիւր իսթիւր բաղ աղտ օլունաճաղըն զաղէթալէր եաղըյոր:

— Տէր Սաատէթ Իսկիթէրրա սէֆիլի Սիւր Հէնրի Էլիօթ ճէնապլէրի կէլէն չարէնպիւհ կիւնիւ պիւր ճիւմէ սիւֆէրայա պիւր զեաթէթ քէշիտէ էյլէմիւ տիւր:

— Պիլէճիքտէ պիւր հանէտէն աթէշ զուհուր իտէրէք իւշ պապ հանէ միւհիլէրէք օլունա տուր:

— Մանէթթէրտէ կիւմիւշան զէ ըիֆապաթըն նամըյա Էրմէնի միլլէթիւնտէն պիւր գաշ ըիմէտէն իպարէթ օլուն գոււմ բանեա օն պին իրալըզ մալի մէվնուտ պոլունաթընա հալտէ օթուզ պէշ պին իրա տէյն իւն իզհարը իֆլա իթմիւ օլունաթընտան մէվնուտ օլուն մալլէրի զապթ օլունմուշ զէ մէքիւր գոււմանիւնըն Մանիլթէրտէքի զէքիլ տաթի սաւլուշմուշ օլունաթընա Թայիւ զաղէթաթը կաղըյոր:

— Էվլէիսի կիւն Գապաթաշտան սիւրաթ իւն գօշտուրուլմազտա օլուն ալապատան քէթէպէնիւ պիւր չիլիսիմիւ տիւր:

— Սյոլըն զաղէթաթընտա կէօրիւսիւ վէշ իւզըր մահալը մէզպուրուշ աղնամ բուսումաթը պու սէնէ իքի միլիօն 714085 զուրուշա սաթըլմիւ տըր կէլէն սէնէնի ֆիւթընտան 190773 զուրուշ ֆաղլա իմիւ:

— Թահրիւրաթը Էնէպիյէ միւմէյիլ ըիֆաթլու պէյ էֆէնիյէ պու տէֆա Բրուսիա տէվլէթի թարաֆընտան Գրօն տը Բրուս նըշանընտէ տէօրտիւնիւ ըիւթ պէսիստէն պիւր գըթաթը իթա օլունմուշ տուր:

— Թունուս վալիսի տէվլէթլու Մէհմետ Սատըզ բաշա հաղըթէթլէրի թարա

ֆընտան ալթը քէրրէ բաթլար պիւր թաւըմ թիւֆէնիլիւ իշթիւրաթընա լուզում կէօրիւնտիւլիւ ճիհէթիլէ Ալէմանեալըրաթտան պիւրիսիլէ պունլարըն իշթիւրաթընա Իհալէ օլունմուշ, զէ մէքոււմ տաթի Յըրանդիթթա հիւ իշէ եարամաղ սիւրէթտէ պաղը թիւֆէնիլէր ճէմ զէ իշթիւրա իտէրէք զէ պիւր տէ մահիր թիւֆէնիլէր պուլուպ պէյէնտիւրէճէք տէրէճէտէ թաւմիւր իթտիւրէրէք Թունուսա կէօթիւրմիւշ իսէ տէ, տէսիսէ վէ իհանէթի մէյտանա չըգմիւշ տըր:

— Տէր Սաատէթ Ամէրէպա սէֆիլի պու գըշ Իսկէնտէրիլէտէ կէշիլմէք իւզըրէ ֆամիլէտաթընա պէրապէր չըգան քէնչէմպիւհ կիւնիւ մահալը մէզպուրէ աղիւմէթ իթմիւ տիւր:

— Միւզիգայը Հիւմայուն միւրիլիւսա սը Իպրահիմ բաշանըն ֆիւճէթէն վէֆաթ էյլէտիլի իշիսիլմիւ տիւր:

— Պէլիւրաթ ճիւլարընտա պուլունան Տիրիւզ կէօլունտէն Պէյօղլունա սու ինրաւ սը զըմընտա պիւր գոււմանիւ թարաֆընտան իմթիաղ թալէպ օլունմուշ զէ տիկէր պիւր գոււմանիւ տաթի Բումէլիստէ զըրապէ իզթիլա իտէն ագճէյի իղրաղ իշլէն պիւր պանգ թէէսիսիլէ տաթի իսթիտա էյլէմիւ իսէ տէ, պունլարըն իսթիտաթըն Դուրայը տէվլէթտէ գապուլ օլունմամըշ օլունաթըն Լէւիթ Հէրաթ մուհարրէր տիւր:

— Թալիս նամ վարօրու Հիւմայուն էլէ Երուսաղէմ Բում բաթիլի սապըզ Վիրլօս էֆէնաթ Տէր Սաատէթ մուվաթըլէթ իտիւպ Պէյլէք Ատաւա իգամէթ իթմէք իշլէն օրայա կէօթիւրիւմիւ տիւր:

— Յրանա իմքէրաթթու սապըզ իւշիւնիւ Նարօլէօնուս վէֆաթը հաղընտա տիւնտէն պէրու զաղէթալէր ալթըլարը թէլէկրաֆ զէ հալաթիսի տէրն իտիլօրլար:

— Էմբարսիալ զազեթառնոյ օգուռն. տուղունա նազարէն կէշէն Պայրամ մինա. Թիպէթի իլէ Տէր Սաատէթ Ֆրանսա սէ. ֆարէթի թարաֆընտան Իզմիրտէ Ֆրանս. սըզ գոնսօլսհանէսի գաւաւարընա թէվ. զի օլունմագ իւզրէ ելուզէր ֆրանգ. կէօն. տէրիլմիլ իսէ տէ, մէրգում գաւաւար Ֆրանսա տէվէթինին թաղմինաթը հար. պիլյէ ագճէսի իշին վէրմէքտէ օլտուղլա. բը պէշ միլիար ֆրանգտան էօթիւրիւ տէվէթը միւշարիլէյին մալիյէսինտէն զիտտէ ագճէ չըգմամսը նիլէթիլյէ եիւ. զէր ֆրանգը ալմայըպ խօշնուտուղլա թէրք իթմիլլէր տիր:

Լէւոն Հէրաթ էնէզտէն ալմըշ օլտու. զու մէթթուպտա աթի իւլզիքը պէյանաթ գրաւթ օլունուր:

Հայը վագըթտան պէրու թարաֆը. նըզա պիր մէթթուպ եազամատըմ իսէ տէ պու քէրրէ զուհուր իտէն վագաալէրի պիլիթիթիմ:

Բէթթա նամընտա քէպը շէօհէթ ի. տինմիշ հայտուտ, քէնտի ըրիֆէգասըլա պէրապէր թէթրարէն մէյտանա չըգմասըն. տան քարիլէմիզ գորգմայա պաշլատը, պու հայտուտար քի կէշէն սէնէ էթրաֆ նա. հիլէշէրտէ բէք չօգ հասարաթ վէ ֆէնա. լըզ իթմէքտէ օլտուղլարը հալտէ կիրիֆթ օլունարագ Սէլանիյէ կէօթիւրիւթիւ իսէ տէ, պէքիլէրին գայտսըզըլընտան նաշի ֆիրար իտէրէք եիրմի կիւնտէն պէրու պու հայտուտար երին նահիլէի մէքիւր. լէրէ կէլէրէք չիֆթնի վէ չօպանլարա ագճէյէ ինթիյանէլէրի օլտուղունու Բէթթա պէյան իլլէմէքտէ տիր:

Մէրգուման եիւզիւնտէն հայը քէ. տէր կէօրէն քէօյիլլէր քէնտի սէլամէթ. լէրի իշին կէշէն սէնէ շէհիրտէ սըղըն. մայա մէճպուր օլտուլար:

Պու հայտուտարըն թաադիպի վէ տիւզ սւ կիրիֆթի զըմընտա հէր նէ գա. տար օն պէշ նէֆէր զապթիլլէր թաալին գըլընտըլար իսէ տէ, նէ ֆաիտէ պու զապթիլլէր էշըլալէրի թաադիպ իտէ. ճէք եէրտէ կէզտիլլէրի քէօյ ահալիլէրի. նի թազլիգ իտիւպ պիր թազըմմասրաֆ. լար իթտիրթմէքտէ տիրլէր:

Բէթթանըն հիւքիւմէթ օրմանընտա տօլաշտըլըն վէ Քաս օղունուն չիֆթիլ. յինտէ պուլունտուղունու պէյան իթտիլլէր:

Հիւքիւմէթին մալի օլան մահսուտար պիր արաղիի մէրգում Բէթթա զապթ իլ. լէլիպ մահալը մէզպուրտա պիր չիֆթիլք եաբըպ արաղիի մէզպուրուն պիլ ճիւմէ մահսուլթընը գապզ իթմէքտէ տիր:

Ամիկտալա նամ քարիլլէտէ քի էնէզ. տէն պիր պուլուգ սաաթ մէսաֆէտէ տիր, մէրգուման քարիլլէի մէզպուրտա պու. լունան ճաուսըլարը իլէ չիֆթիլքտէ հէր ան կէօրիւշմէքտէ տիր:

Փագաթ ճայը թաաճիւպ տիր քի գարիլլէի մէզպուրուն մէճմուրու, պու ճա. սուսըլարը տէֆ իթմէիլ Իքէն մէրգումանը քէնտի իլլէրինտէ պիլ իսթիհտամ իտարէ իթմէքտէ տիր:

Իմտի պու նամտար հայտուտ Բէք. թանըն ըրիֆէգասընը Ամիկտալատան տէֆ իլլէմէք վէ բէթթանըն, հիւքիւմէթին մա. լինէ սահիպ օլուպ տէվէթէ հասըլաթ կէթիլլէրի աղաճըլարը քէօքիւնտէն չըգար. մայը քիմէրտէն ըուսաթ ալտըլընը թէտ. գիգ վէ թէճէսսիւզ իտիլմէսի վէ Սէլա. նիքտէ զապթիլլէրին գայտսըզըլընտան նաշի հայտուտարըն ֆիրար իլլէմէսի իշին լազըմ կէլէն ճէզանըն վէրիլմէսի հագ. գընտա հիւքիւմէթը Սէնիլէ ճանիպիլնտէն պիր էմիրնամէ իրաւիլնի իսթիհտամ իտէ. ըիզ:

Անթիհասունիսթ տէնիլլէրին քեա. սէլիսի օլան Հ-թ-յէ զազեթառն պու տէ. ֆա սաատթէլու Գուլսումնուեան Պետրոս էֆէնտինին ձէպէլը Լիպանանա գաիմմա. գամ նասպ օլունմասընը թէլէիլլէրին վէ. սիլէ իթթիլազ իտէրէք էօյլէ նազիք պիր մահալէ Հասունիսթլէրտէն պիր քիմէնին տէվէթնէ գապուլ օլունմայաճաղընը տա. խի ատէթի իւզրէ հաքիմանէ պէյան իտէր: Վէ օլ վագըթլա պիր թէրաֆը վէ սօնրա պաշգա թէրաֆը իլթիլաթ իտէրէք ձէպէլ գաիմմագաւըլընը գաբմայա գալըզան պիր զաթըն չու էմէլինէ տախի թաաճիւպ իտէր: Պիզտէ քէնտիսինտէն զիտտէ չու. նա թաաճիւպ իտէրիլ քի Հասունիսթլէ. ըրի տէվէթ գապուլ իթմէտիլի հալտէ անթի Հասունիսթլէրի նիլին գապուլ իթ. մէյօր եախօտ Պապը Սիլիյէ գաբալը սիւ. ըթթտէ Հ-թ-յէ անթիհասունիսթլէրտէն պիրիլլին նասպընը նասիհաթ իթտիլի հայտէ հիւքիւմէթ նիլին գապուլ իթմէյօր:

Հ-թ-յէ հէր ան տէվէթին միւտտա. եի ումումիտի եախօտ հէր զէ վէքիլ մա. գամընտա հէր շէյէ պիլիլի պիլմէզ աթը. լաճաղընա Պապը Սիլիտէ պազը վիւքէլա տաիլէսինին բապուճճուլարը իլէ օլուն. ահպալըգ իտէպիլլի օլսա էյիտէն էօյ. ընէպիլլիտի քի պու մէմուրիլլէթ, պալա. տէ մէզքիւր իքի զաթա տախի հիւքիւ. մէթ թարաֆընտան թէքիլլէ օլունտու, վէ իքիսինինտէ հասպէլ տէսիսէ օլամմալէրի տէվէթ խալըլթահընըն ումումէն թէէ. սիւֆիւնէ մուճիպ օլմուշ տուր:

Էյէր Հ-թ-յէ ձէպէլ գաիմմագաւըլը. նը գաբմագ իսթէյէնլէրի պիլմէք իսթէր իսէ պիր այտան պէրու վիւքէլա տաիլէ. լէրինի տօլաշարագ գահվէ օճաղըլըն. տան եախօտ բապուճճուլարտան սաղ հա. պէր ալապիլլի:

Հալէ տախի անլէրտէն աղնայապի. լիլ:

Պապը Սիլ Սամիսինտէն Էրմէնիլիլ. լէթը բաթթիլքհանէսինէ պիր թէսքէրէ իր. սալի իլէ միլլէթը մէրգումէնին գապիլիս. թան մէսէլէսինտէն տօլայը պազը կէօնա կէօթէրիլլէրտէն Պապը Սիլ խօշնուտ օլ. մահաճաղը իլէ Պրուսա առաջնորդու Բար. թողիմէտու եպիսկոպոսուն եէրինէ տիկէթ պիր մուրախիւտըն ինթիլապը էլլէմ ի. տիլի իսթար օլունմուշ տուր:

Միլլէթը մէրգումէ պաղը մէզարը.

զըն աֆվ օլունմասընտան սօնրա էլան էմ. նիլլէթը քեաթիլլէտէն պուլունմայօրլար:

ԽԱՐԻՃԻՑԷ

Ֆրանսա հիւքիւմէթինին թաղմինա. թը հարպըն պէշինճի միլիարընը տախի Սլէմանեայէ թէտիլլէ իտէճէլի սէօյլէնմիշ իսէ տէ շիմտիլք պուլունն ապը օլմայըպ անճագ քեանուսի սանի էֆրէնճիլին օն պիրինտէ իւշիւնճիլ միլիարըն իթմամը ի. շին իքի եիւզ միլիօն Ֆրանգ տահա թէէ. տիլլէ գըլընտըլը վէ ագա օլունան իսթիլ. ըազտան իքի միլիար ֆրանգ նազտ հասըլ օլտուղու վէ տէօրտիւնճիլ միլիարը քեա. միլլէն վէրէպիլլի իսէ տէ պու գատար նազտըն իհրաճը պիր պիւհրանի միւճիպ օլտպիլլէճէլինտէն թէտրիճէն թէէտիլլէսի. նէ վէ այտա իքիլէր եիւզ միլիօն ֆրանգ թէպիլմ օլունմասընա Մ. Թիլլէրին գալտը վէրտիլի վէ պու սիւրէթտէ 1873 սէնէսի. նին նըաֆընա գատար Ֆրանսա մէմալիքի թէմամըլա Սլէմանեա տաքիլի թարա. ֆընտան թահիլլէ օլունաճագ վէ օ հալ. տէ թէէմինաթը մալիլլէ լազըմ կէլէճէք իսէ տէ թահիլլէ զէմանընա տահա հայը վագըթ օլտուղունտան օլ պապտէ Սլէ. մանեա տէվէթիլլէ միւզաքէրաթը լա. զըմէնին պիր գաշ այ սօնրա իճու օլու. նաճաղը զազեթալէրտէ մէրվի տիր:

Բուսիա տէվէթինին թէլլէլրաֆ հա. սըլաթը սէնէ պէ սէնէ արթմագտա ի. մի. 1867 սէնէսիտէ 9 484 930 վէ 69 տէ 2,826 486 վէ 69 տա 3,326 552 վէ 1870 տէ 3,608 367 վէ 71 տէ 3,904 139 վէ 72 տէ 4,268 000 գարպօն հասըլաթ օլուպ 1873 սէնէսի իշին տախի 468 000 թահմին իտիլլի տիր:

Իթպիանըն վիւքէլայը հաղըրէսի ա. լէյհինտէ չու արա ահալի եէր եէր թօր. լանըպ մէշվէրէթ իլլէմէքտէ իմիլլէր հիւ. քիւմէթ պուլնլարը պիր տիւզիլլէ տաղըթ. մագտա իմիլ իսէ տէ երինէ պուլնլար թէ. ճէմիլլտէն ֆարիլ օլմայըպ կէօթէրիլտէ պուլունուլօրլար ըմըշ:

Փէրմանիա նամ ինկիլիլ վաբօրու փիրօն արաւընտա սըլա օթուրտագ տէ. ըունինտէ պուլունան 97 եօլճու իլէ թախ. ֆէլլէրի զարպ վէ թէլլէֆ օլմուշ տուր:

Ֆրանսատու պու տաֆա պիլլարտօ իւ. զէրինէ վէրկի թարհ օլունմուշ տուր, քի պու կիւնքի կիւն Բարիլտէ օն պիր օն իքի պին գատար պիլլարտօ պուլուն. տուղունտան հիւքիւմէթէ պու եիւզտէ հայը թէմէտաիլ հասըլ օլաճագ տըր:

Կէշէն նուսլէմիլտէ տէրճինի վաա իլլէտիլլիլ միւթմէլէֆա Շապանեան Սլէքսան էֆէնտինին գամմանալանը տըր:

Գարձյի հոգն յերկիր որպէս և էրն և հոգին գարձյի առ Աստուած որ ետ գնա :

... Ով դառն ժամ, ով գարհորելի վարկեան, ով սեւթոյր միգապատ օր, մահ մահ շանթի պէս որոտաց, կոյծակի պէս սրացաւ, գուժէց այս պրտաբախ ու քսամենի բօթը մեռաւ Ալիքսան Ամիրան, մեռաւ Ալիքսան Ամիրան... Բաղարը դղրդեցաւ, ամէն շնչուոր սքանչացաւ, զարհուրեցաւ այս տարածամ գուժէն, Ամէն մահկանացու շնչասպառ Շապանեանց բնակարանը կը դիմէ Եպիսկոպոս, Բահանայ, Հիւսպատոս, աղգակաւ, բարեկամ ու ծանօթ, ո՛հ ինչ տխուր և սրտաշարժ տեսարան, տխրութիւնն ու լուսթիւնը պատած ու ամէն բան սուգ առած, երեսներուն վրայ քող քաշած ահալին բաղմութիւնն երբեմն երբեմն կը հառաջէ, կը հեծէ ու արտասուաց ջիւղ կաթիլները կը սրբէ : Այս ողբոց տեսարանին մէջ միայն Հանգուցելոյն երկրաւոր մնացորդը մահճաց մէջ հանդիստ ընկողմանած մերձաւորներն ի լաց և ի ցաւ կը շարժէ, իսկ անմահական հոգին իր դժնդակ խանձարուքէն լուծուած Երկինքն յաւիտենականութեան մէջ կը ցնծայ :

Ահա անմահին վճիռը կատարուեցաւ, «Գարձյի հոգն յերկիր» : Ուրեմն Տիարժ այս օրուան բաղմամբոյս յուղարկաւորութեան տխուր հանգէսին առարկան է Սուրբ Եկեղեցւոյս մէջ ժիր աչաց առջին սեւապատ ու ցուրտ գազադին մէջ հանգչող մեծահամբաւ բարձրապատիւ Ալիքսան Ամիրան, որն որ իր զրեթէ վաթմունհինգերորդ հասակին մէջ բնութեան հզօր իշխանութեան օրինաց յօժարակամ հպատակեցաւ իւր գերդաստանն, աղգականք ու բարեկամք անհնարին ցաւոց և ողբոց մէջ թողլով :

Այս աշխարհիս հրապուրիչ վայելչութեան ու խաբեբայ փառաւորութեան, յանկարծ մահկանացուաց ռիսերիմ թշնամին դալով աներն ողբով, կոծով ու տրամաթեմա կը լըցնէ : Նէտ փքին կ'արձակէ, հօր որդւոյ և բարեկամի չի խնայեր : Այսօր ալ տարածամ անշնչացուց այս պատուական Ամիրան, որն որ ազնուատոհմ, պատուաւոր ու մեծատուն ընտանեաց տէր էր, աղքատաց ու կարօտելոց առատաձեռն պարգևատու, այլազգաց մտերիմ բարեկամ ու խորհրդատու, ընկերութեանց հաճոյական զարդ, եղբայրսիրութեան ու առաքինութեանց ընտիր հայելի, աղգային գթութեանց լուծիչ, նեղութեանց գթագլուկոյն լուծին տակը տաքնապողաց առ ձեռն զօրաւիգն... ո՛հ որ մէկ մեծապայծառ յատկութեանց նկարը ձեզի ընծայեցնեմ : Իւր պարտաւորութեանց թէ բարոյական եղբ է, թէ կրօնական և թէ առևտրական եղբ է, սաստիկ մտողիւր ու հաւատարիմ, զորոնք գովելի ճշդութեամբ ու մեծ խոհականութեամբ կը կատարէր : Արտաքոյ կարգի ճշմարտախօս ու արդարասէր էր, խարդախութիւնը, նենգութիւնը և կեղծաւոր քաղաքավարութիւնը կենցաղավարութեան կենսակցութեան իբրև ապականիչ ու մարդկան բարի համբաւն ու բազմը կործանող ակնադբիւր կ'ատէր ու կը խորչէր : Արդարութեան գեղեցիկ սկզբունքներն իր բովանդակ կենաց ընթացից անարատ ու անխարդախ օրէնքներն էին, հասարակութեանց ծանրակշիռ իրողութեանց խոհեմ միջամտութիւնն իր անկեղծ աղգասիրութեան գեղեցիկ ապացոյցն էր : Բարեպաշտ ու ընդհանուր ազգին պայծառութեան յառաջադիմութեան ու բարգաւաճման համար ըրած զոհերն անթիւ են, որոնց մէջ իր անունը մինչև տիեզերաց ոչնչանալն անմահացնող յիշատակաց նշանաւորներն են Խոտորչուր Աղբունի թաղը շինած փմակերտ սքանչելի մատուռը, քաղքիս մէջ բխեցուցած մէկ երկու աղբիւրներն և մանաւանդ տարի մի յառաջ այս Տաճարին գաւթին մէջ ի պատիւ Երանելի Կուսին կանգնած ջրոյ աւազանն, որուն անապական վճիռ ջրին պէս ալ իւր հոգին գնաց հոսեց մշտնջենաւորութեան հանդիտարանը :

Զարմանալի ու նախանձելի էր հանգուցելոյն կրօնասիրութեան, Աստուածպաշտութեան ու ջերմեռանդութեան հոգին, որոնք իւր մահկանութենէն մինչև վերջին ճգնաժամուն վարկեանն անձին վրայ շողացին, երբէք օրն առանց Սուրբ Պատարագ տեսնելու, Հաղորդութեան խորհրդոյն առ Սուրբ Աստուածածնայ այցելութիւն ընելու չէր անցնէր, երեկոյեան ժամերգութեան ալ միշտ ներկայ, ճանապարհ խաչին ջերմեռանդութեան ալ բազկատարած արտասուալից աչուրներով այցելութիւն կ'ընէր : Գարձեալ յաճախ խոստովանութիւններն ու Հաղորդութիւններն իր սրտին խղճմանաց մաքրութեան ու անյողողդ հաւատոյ և բարեպաշտութեան յայտնի նշաններն էին, ասոնցմով ալ գոհ չըլլալով արտու իրիկուն իր սենեկին մէջ կանգնած խորանին առջև ծուր իջած բազկատարած Աստուծոյ տեսչութեան շնորհակալութիւն կը մատուցանէր, և իրեն պարգևած ամբողջ բարեաց համար սրտին երախտագիտութիւնը կը յայտնէր : Այս բարի սովորութիւնն և ոչ իսկ հիւանդութեան ժամանակն ընդհատեց, Ս. Աստուածածինն որուն սաստիկ ջերմեռանդ էր իր հաւատարիմ ու աղնիւ ծառային հոգին, այս օրուան օրս իր Անարատ Յղութեան օրը տարաւ երկինք իր քովը :

Բարէ թշուառութեանս, ինչպէս յանկարծ այսպիսի չնախարհիկ յատկութեանց ու առաքինութեանց օթարանը մահկանացուաց սիրտը սարսափեցնող դաղադին մէջ տարածուեցաւ : Ո՛հ հանգ վճիռը կ'որոտայ «Գարձյի հոգն յերկիր» :

Տիարժ, մտածեցէք հզօր իշխանութիւնները, զորոնք հոս կը նկատենք, երբ մենք անոնց ձեռաց ներքե և կը գողանք, բարձրեալն զանոնք կը յաղթարէ զմեզ խրատելու համար : Անոր պատճառը իրենց բարձրութիւնն է, երբեմն կը խնայէ, երբեմն ալ աներկիւղ անակնկալ կը զոհէ մնացած մարդկան գեղեցիկ դաս մը տալու համար : Ուրեմն համոզուինք մեր ոչ չընչութեան վրայ, այսպիսի դառն բաժակներ Անմահն մեզի կը մատուակէ աշխարհքիս հետ սերտիւ յարեցնուա համար : Ահա Տիարժ անեղծութեան պսակն առնելու համար ասպարէզին մէջ նահատակութեամբ ոգորելու կարևոր նիւթը : Երեւակոյեցէք որ ամեն արարած մահուան պատկեր ու ապականութեան ենթակայէ, կը զարնէ մահաբեր ժամը և եկեղեցւոյն աշտարակէն տխուր հնչմամբ կը գուժուի մահկանացուի մը տարածամ աշխարհքէս լուծուիլը : մարդարէն ալ կաղաղակէ, «Թագաւորն սգացի, իշխանն զրեցցի զապականութիւն և ձեռք ժողովրդեան երկրին լըցին» : Արդ ծնաւ մեռնելու համար, մեռաւ յաւիտենան ապրելու համար, թէ և հոս իր երկրաւոր մնացորդը մեր աչացը կը ներկայանայ, Բուսաւ ծաղկի պէս, ծաղկեցաւ, անոյշ հոտ բուրեց և յանկարծ թարչամեցաւ : . . . Ունայնութիւն ունայնութեանց տմենայն ինչ ընդունայն է :

Լացէք ուրեմն ո՛վ Հանգուցելոյն պատուակոն Որդիք, առատ արտասուեցէք բնութեան նուիրական պարտքը կատարելու համար, ողբացէք ձեր կենաց և երջանիկ օրերուն միակ զուարճութիւնն և սերախութիւնը, սգացէք, որ անոր փառաւորութեանց մասնակից եղաք, վայելեցէք հայրական գուժը ու խնամքը և սուրբ օրհնութիւնն ալ լիութի գլուխնիդ իջուցիք : Արդ տարադրեցէք այսուհետե ցաւն ու ողբը, այն ընտրեալ հոգին, որն որ զձեզ իր առաքինութեանց ժառանգ ու հետեւող թողուց և կը պարտաւորէ ալ նոյներուն նմանելու : Քահանայից ու բարեպաշտ հաւատացելոց ջիւղ աղօթից անուշահոտ խնկովն Երկինքն յաւիտենականութիւնը սլացաւ Առաքելոյն հետ կը գոչէ : «Զբարւօք պատերազմն պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի, զհաւատսն պահեցի : Այսուհետե կայ մնայ ինձ արդարութեան պսակն» :

Բօմա 27 քեանունի էվ.

Բօրթուկէզ, Սան Սալվաթօր ճիւմհու-
քիյէ վէ նէզուր Բիւրսիի շէրիֆտէ պու-
լունան պիւ ճիւմհէ սիւֆէրա: Մնունդ
թէպրիքինի Բաբա: Հազրէթլէրինէ իյֆա
իյլէտիլէր:

Բաբա նէզուրինտէ Ծրանսա սէֆիրի
Պարօն տը Պուրկօան իլէ Իթալիա գրալը
եաննհաա Ծրանսա էլիսի Մ. Ծուրնիլէ
միյանէլէրինտէ տիւլումթիքճէ մէէզու-
նիյէթը մախսուսէլէրինէ ալիս պազը կէօ-
նա դիյլ ու գալ զուհուր իթմիլ օլմալըն
Պարօն տը Պուրկօանըն վուգուու ինֆի-
սալի իլէ անըն եէրինէ պիւ մասլահաթկիւ-
զար թային զըլնմըլը:

Պունուն սէպէսի իսէ Բաբանէզուրին-
տէ պուլունան սէֆիրին մայէթինէ թային
օլման Օրէն: Նամ ֆըրգաթինին զապի-
թանընա Ծրանսա հիւքիւմէթինտէն վա-
րիտ օլան էմիլնամէ օլմուլ տուր: պու է-
միլնամէ քի զապըթանը մուսայիլէյնէ
Մնունդ մինսալպէթիլէ Բաբա հազրէթ-
լէրինէ իյֆալը թէպրիք իյլէտիլէրինէ սօն-
րա եըլ պալը թէպրիքինի տալի Իթալիա
գրալընա իյլէմէլէրինի թէնպիս իյլէր իտի:

Իստիլ Բաբա հազրէթլէրի իշպու իքի
մէէմուրիլէթի պիւ շախստաիճրասընը գա-
պու իտէմէլէնէնիւնի ալանէն պէյան վէ
իֆատէ իյլէմիլ օլտուղունտան: Ծրանսա
վիւքէլաւընըն էմրի մախսուսի կէրու-
յէ ալընմատըրը հալտէ սէֆիրի մուսա-
յիլէյն իսթիֆասընը վէրէրէք մէէմուրի-
յէթի թաաթիլ գըլընմըլ ըտը: պու մուսա-
մէլէ Բօմատա ագիմ թէլաշայա մուսիպ
օլտու:

Բարիլ 27 քեանունի էվ.

Բօմատան տիւնքի թարիլիլէ ալընան
թահրիլաթ մաալինէ նազարէն Մ. տը
Պուրկօան մաալահաթկիւզարըք մէէմու-
րիլէթի իլէ Մ. Գամպիֆօրու վասիկանա
թագտիմ իյլէյիլ պու ախշամ Բաբա հազ-
րէթլէրիլէ վէտա իյլէմիլ տիւ:

Մուսախարէն վէրիլէն թալիմաթ իւ-
զէրինէ Օրէնօգ նամ ֆըրգաթինին զապի-
թանը նէ Բաբայա վէ նէ տէ Իթալիա
գրալընա թէպրիք իտէճէքլէր իմիլ:

Լօնարա 27 քեանունի էվ.

Լօրտ Լօֆթիւս Բրէնս Կորչագօֆա
պիւր նօթա թէպլիլ իյլէմիլ տիւ քի Բու-
սիա տէվլէթի Սսիայը քէպիրտէ Սֆգա-
նիսթան իլէ Ամուր նէհրին պուլա մէֆ-
գիլէրինտէ վազը պէյլիքլէրէ թէհտիա
կէօսթէրմէտիլի թագտիրտէ Բուսիանըն
Սսիայը վիւսաթտա իլէրիլէմէսինէ ին-
կէթէրրա տէվլէթի միւտախէլէ իթմէյէ-
ճէյինէ տալի Թաշա զազէթասը Պէրլինտէն
ախգ իյլէտիլի մուխապէրաթը նէշը իյլէ-
միլ տիւ:

Սլէմանեա մէմալիքինտէ գումրու
վասէթասըլլա մուհապէրէ օլունմագ ու-
տուլինէ պաշանմըլ տըր:

Էմնայը մուհարէպէտէ գումրու իլէ
մուհապէրէ իթմէք աաթէթի օն իքինճի
աաթրտա Պագտաա իսալէֆի Նուրէտտին

տուլթանըն զէմանընտան պաշանմըլ տըր
քի օլ զէման տուլթան, մէմալիքինտէ վէ
հաթթա Մըսըր վէ Սիւրիատան տալի
գումրու իլէ հապէրլէր ալըր իտի:

Պատէհու պու ուսուլ օն տէօրտիւն-
ճիւ աաթրտա ինթիլար պուլարագ հայ-
լը սէնէլէր Եարգտա իսթիմալ օլունտու:

Գումրուլար իչին պիւր մահալը մէր-
քէզ օլմագ իչին օն պէշինճի աաթրտա գու-
լէլէր եարըլմըլ տըր: քի պու կիւնէ գա-
տար էլան Թէհրանտան Թալիլէթէ մու-
հապէրաթ օլունմագտա տըր:

Եւրոբատա գումրու իլէ մէթթուպ
եօլլամագ ուսուլինի զալիպա 1373 սէնէ-
սինտէ վէ Հոբըլէմին մուհապէրէսինտէ
Հօլնատալըլար իճրա իթմիլէր տիւ քի օլ
վազըթ Հօլնատալըլար մուհարէպէ իչին
սալը վէրտիքլէրի գումրունուն ալաղընա պիւր
մէթթուպ պաղլարըլար իտի:

Շու պիւր գալ կիւն զարֆընտա Շարգ-
լըլար թարաֆընտան շույու պուլան պիւր
թէվաթուրա նազարէն Բիւրէլիան Շիլ-
մաթիք քաթրիք էֆէնտի Սրիոս Հէրե-
տիկսապետ միսիլու հիւքիւմէթ մուարի-
ֆէթիլէ եըլ պալը կիւնիւ Ղալաթտա
Յիսուս Փրիլիլ քիլիսէմիլտէ գումտաաթ
Շէրիֆ թագտիս իտէճէքլիլ:

Պու մագուլէ հավատիլէր էքսէր տէ-
ֆա իսուսուսիլէ պէյլէ պէյիլէ Եօրթու
կիւնլէրինտէ Շիլմաթիքլէր սալըլըմայա
ալըլըք օլտուգլարընտան պու շալիյայա
ասլա էհէմիլէթ վէրիլմէյիլ վիւքէլալը
ֆաթաթ վէ գէվաթը քիտաթ հազրաթէլըն
մէրհամէթ վէ աաալէթինի պիւ իսթիլընա
քէնտի իլէրիլէ մէշըլ օլարագ վէլիլը
նիյմէթ պիմէննէթիմիլ Փատիշահմըլ է-
ֆէնտիմիլ հազրէթլէրինի թէլալիտիւ
էօմիլ իքպալլէրի հազգընտա տուտա
միւտալիմլէգումուրիլէմէլէրինիպիլէր
պիլէլիմլէ Գաթօլիք տինտարանընա վէ միւ-
լէթտալըլընա իսասէթէն պէյան իտէրիլ:

ԹԵԼԵԿՐԱՖԻՅԷ

Վիլէննա 8 քեանունի տան.

Լօնարա սէֆիրի Գօնթ ալ Պայսթըն
իսթիֆասընը ըէմիլ զազէթա եալունա չը-
գարտը:

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

1872 ԴԵՆՏԵՄԲԵՐ 28

Լիւրայի Թամ. 100 շըլ հիտապիլէ	
Ինկիլիլ լիւրալը	110 10
Յրանըլը	87 14
Բօլ	89 20
Գրիմիլ	31 20
Մէհիլիլ	1 18
Պէշիլ	105 23
Մէթալիլ	103 35

1863 իսթիլարը	362
1865	332
1869	526 23
Սօսիլէթ ժէնէրալ	15
Գրէտի « գուր. քէմիլ	17 30

Աւստրօ-թիւրք	10 10
Շըմէնտըֆէր	182
Թրամվէլ	13 40

ԳՍԱՍԹՍ. ԲԻՍՍՍԱՐ

Գեկտ. 28 ազլամ գալիանալը	61—08
« 29 սապահ ալըլալը	61—06
« « ազլամ գալիանալը	61—05
« 30 սապահ ալըլալը	61—05

ԻԼԱՆԱԹ

ՍԱՐՐԱՖ ՎԷ ԶԻՅԵԼՅԱՆԷՐ ՄԵՍՆՈՒԱԹ
ՄԱՂԱՋԱՍՐ

Ժ. Տ. ՃԱՆԷԹԹՕ ՎԷ ԳՈՒՄԲԱՆԵԱ

Ղալաթտա Գօմէսիօն խանը խարիճինտէ օ-
լան նումէրօ 16 իլէ մուրագգամ մագալսյը մէզ-
քիւրտէ պիւ ճիւմհէ տէվլէթլէրին իքրոմիլէլի
ոէհիմէրի ֆիրուիթ օլունտու:

2. 1873 ալաֆրանկա քեանունի սանի պիւրին-
տէ քէշիտէ զըլնանագ օլան Պուքրէշ շէհրինի
սնա պիլէթլէրի զայէթ էհլէն ֆիյաթիլէ սսթըլ-
մագտա տըր:

3. 1873 քեանունի սանի ալընտա շէքիլէնէք
գումրա միւթէպէր օլուպ վէ Պուքրէշ պիլէթլէրինի
բրօմէպէրի իսէ 3 էր զուրուլ օլմաղ իլէ էն պէ-
յիլք իրանգօգազանանագ օլան 75,000 ֆրանկ
գազանանագ տըր:

4. Գէզա մահը մէզպուրու եանի քեանունի
սանիլին 13 իւնտէ տալի Սագսոնեա պիլէթլէրի-
նի բիանգօսու քէշիտէ օլունմագ տըր:

5. Մաղաղալը մէզպուրտէ Բարիլ Ըզլիլիլ
վի վիլէնանըն էն մէշուրլէրինտէն սաաթ վէ
գօրտօն վէ սալիլէ տալի զոյլէթ էհլէն ֆիյաթիլա
սսթըլըր:

6. Գէզա մէնտաթէ տալի իսալաթ բէք
մէհարէթի սիւրէթտէ թամիլ օլունտու:

7. Օտէսա Վիլէննա Բարիլ վէ Լօնարա իլէ
տուտէլէ օլունմագ իսթէնիլտիքտէ տալի քէֆա-
լէթէ իսալթ օլունարագ պանդանա մաա գսմիլիօն
ախսուիթմ օլունտու:

ԲԱՆԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻԻՆ

ԲԱԺԱՆԵԱԼ ՅԵՐԿՈՒՄ ՀԱՏԱՐՈՒ

ՅՕՐԻՆԵԱԼ Ի ՏԷՐ ՊՕՂԱՍ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՊՈՍՏՈՒՆԻՆ

Սոյն ընտիր մատեանը հայէրէն մա-
քուր գրաբար լեզուաւ յօրինուած ըլլա-
լով, ընդարձակօրէն փիլիսոփայութեան
ամեն խնդրոց վրայ կը խօսի:

Կը գտնուի, Սէտայը Հազըրէթի
տպարանը և ամեն գրապահանայ քով, և
կամուրջի գլխոյն պարազան:

Գին 2 ՄԷՃԻՄ.

ԲԻՐԱԼԳԻ ԷՎ

Պէյ օղլունտա Աղա համամը սօգա-
ղընտա 9 նումէրօլու քեակիր խանէ 14 օ-
տա պիւր գույու վէ սաբնիլ վէ իքի թա-
րաֆը պաղճէ իլէ մահաուու էլ եէօլմ քի-
րալըք օլուպ թալէպիլիսի զուհուրինտէ
մաթպաամըզա միւրաճաաթ իյլէմէլէրի:

ՍԱՀԻՊԻ ԻՄԹԻՅԱՋ ՎԷ ՄԵՍՆՈՒԼ ԴԱՋԷԹԱ

ՄԻՐԱՅԷԼ ԷՐՄԷՐՃԵԱՆ

ՂԱԼԱԹԱ

Ն. 10 ԷՐՄԷՆԻ ԲԻԼԻՍԱՍԸ ՍՕԳԵՂԸ
ԽԱՆԸ ԴԷՊԻՐ

